

А. С. ДАЦЕНКО

СОЛЬНИЙ СПІВ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**

Кафедра співів і диригування

А. С. ДАЦЕНКО

СОЛЬНИЙ СПІВ

*Методичні рекомендації для студентів
спеціальності «Музичне мистецтво»
спеціалізації «Академічний вокал»*

**Луганськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2013**

УДК 784 (076)
ББК 85.314-7р3
Д21

Рецензенти:

- Чернуха Н. М.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка.
- Цой І. М.** – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Луганської державної академії культури і мистецтв.
- Федорищева С. П.** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри співів і диригування, заступник директора Інституту культури та мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Даценко А. С.

Д21 Сольний спів : метод. реком. для студ. спец. «Музичне мистецтво» спеціалізації «Академічний вокал» / А. С. Даценко ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 61 с.

Методичні рекомендації складено відповідно до навчальної програми з дисципліни «Сольний спів» спеціальності «Музичне мистецтво» спеціалізації «Академічний вокал» та пропонують методику викладання академічного співу, визначають основні завдання та зміст курсів з дисципліни, містять в собі вимоги завдання для самостійної роботи студентів та вимоги до заліково-модульних контролів.

УДК784(076)
ББК85.314-7Р3

*Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 10 від 05 червня 2013 року)*

© Даценко А. С., 2013
© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Загальні методичні рекомендації з професійного становлення голосового апарату співака класичного напрямку	6
2. Розподіл годин з дисципліни «Сольний академічний спів» за курсами	15
3. Вміння, які повинен засвоїти студент I курсу спеціальності «Академічний спів» з дисципліни «Сольний спів»	17
Вимоги до іспиту (I семестр)	19
Вимоги до заліку (II семестр)	21
4. Вміння, які повинен засвоїти студент II курсу спеціальності «Академічний вокал» з дисципліни «Сольний спів»	23
Вимоги до іспиту (III семестр)	24
Вимоги до заліку (IV семестр)	26
5. Вміння, які повинен засвоїти студент III курсу спеціальності «Академічний вокал» з дисципліни «Сольний спів»	28
Вимоги до іспиту (V семестр)	30
Вимоги до іспиту (VI семестр)	32
6. Вміння, які повинен засвоїти студент IV курсу спеціальності «Академічний вокал» з дисципліни «Сольний спів»	34
Вимоги до заліку (VII семестр)	36
Вимоги до іспиту (VIII семестр)	38
7. Вимоги до державного іспиту «Сольний спів» (бакалавр)	40
8. Уміння, які повинен засвоїти студент V курсу спеціальності «Академічний вокал» з дисципліни «Сольний спів»	43
Вимоги до іспиту (IX семестр)	45
Вимоги до іспиту (X семестр)	47
9. Вимоги до державного іспиту «Виконання сольної програми» для студентів, що закінчують вищий навчальний заклад за академічним профілем «спеціаліст»	49
10. Програма державного іспиту з дисципліни «Виконання сольної програми»	51
Пропонований репертуар	52
Пропонована література для роботи в класі	57
Нотні збірки для роботи в класі	58
Список використаної літератури	59

ВСТУП

Методичні рекомендації складено відповідно до навчальних програм дисципліни «Сольний спів» спеціальності «Музичне мистецтво» спеціалізації «Академічний спів» згідно з програмами дисципліни «Сольний академічний спів» за спеціальністю «Музичне мистецтво» спеціалізації «Академічний спів» (6.020204; 7.02020401).

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму навчальної дисципліни «Сольний спів» складено згідно з державними вимогами та призначено для покращення рівня підготовки випускників спеціалізації «Музичне мистецтво» денної форми навчання. Ця дисципліна – основа для майбутньої професійної діяльності академічного співака і викладача вокалу, тому ми приділяємо їй ретельну увагу. Запропоновані методичні рекомендації допоможуть студентам-вокалістам зрозуміти необхідні для засвоєння в процесі навчання знання, уміння та навички. Таким чином, правильно побудована робота в класі у сукупності з самостійною роботою студента, з навичками, отриманими на інших спеціальних дисциплінах («Концертно-камерний спів», «Вокальний ансамбль», «Теорія та історія музики» тощо), повинна дати достойний результат – професійну підготовку співака.

Основна робота з постановки голосу зводиться до виконання вправ і вокальних етюдів, спеціально підібраних для конкретного учня, виходячи з його можливостей в певний період навчання. Якщо педагог в хорошій вокальній формі, то він може показати тільки характер виконання вправ і етюдів. При цьому необхідно стежити, щоб учень не копіював тембр і манеру співочого звукоутворення педагога. Вправи, які застосовуються як розігрів, «розспівування» голосу, виконують основну роль – вироблення техніки співочого звукоутворення. Необхідно практикувати прослуховування вокально-музичних композицій у виконанні майстрів оперного співу, з подальшим аналізом, при цьому ретельно стежити за тим, щоб учень не допускав сліпого копіювання тембру, манери співу та інтерпретацію класичного твору видатного артиста. Особливу увагу приділяти виробленню контролю відчуттів учня від власного співу.

Основною метою програми є підготовка вокаліста в якості соліста-вокаліста, артиста вокального ансамблю та викладача установ

додаткової дитячої освіти – дитячих музичних шкіл, дитячих шкіл мистецтв, студій тощо.

Завдання предмету – оволодіння учнем практичними навичками професійного співочого звукоутворення; ознайомлення з вокальною літературою різних жанрів і напрямків; розвиток навичок самостійної роботи з вокальними композиціями різних стилів і жанрів; самостійне засвоєння навчально-допоміжного матеріалу. Заняття з предмету «Сольний спів» проводяться індивідуально з кожним студентом.

I. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ГОЛОСОВОГО АПАРАТУ СПІВАКА КЛАСИЧНОГО НАПРЯМКУ

Перше завдання, яке необхідно вирішити педагогу, – це не помилитися у визначенні природних якостей співочого голосу (наявність яскраво вираженого тембру, діапазону) та з'ясувати, де голос учня звучить більш природно і без особливих зусиль. У процесі подальших занять педагог уточнює дані голосу, визначає позитивні й негативні моменти в голосоутворенні. Також необхідно з'ясувати ступінь «навченості» учня, вміння сприймати і виконувати методичні вказівки педагога. Дуже важливо для педагога вміння «йти за голосом» учня з перших уроків, тобто сприймати на слух усі особливості його неповторного звукоутворення і відповідно до цього створювати відповідний режим і форму навчання, «вести» його шляхом природного розвитку індивідуальних співочих даних. Не втискувати учня в рамки стандартної, загальноприйнятої або власної методики. Практика показала, що за наявності в учня природного співочого звукоутворення (яке потрібно розвивати, прищеплюючи необхідні вокальні навички, що відповідають традиційній естетиці *bel canto*), у співака виникає легкий, піднесений настрій. Під час виконання, особливо з підйомом до високих звуків, може з'явитися легке лоскотання на губах, приємне тепло на рівні гортані, вібраційні коливання обличчя, грудної клітки та пружність м'язів живота. Викладачу слід звернути увагу учня на відмінність мовного звуку від вокального, пояснити будову голосового апарату, основи професійного володіння ним. Також необхідно звернути увагу на особливості психіки студента, на його організм, який розвивається. Як правило, у новачків сила голосу невелика, індивідуальний тембр майже не проявляється. Необхідно вказати на режим, догляд за голосовим апаратом, правильне харчування, на значення «високої» вокальної позиції, ознайомити з різними видами професійних вмінь, навичок, а також з історією вокального мистецтва, основними методами і теоріями співочого звукоутворення найкращих вчених, педагогів, артистів. Під час роботи над вокальною композицією слід звертати увагу на головну мелодію, її будову, також прискіпливо аналізувати темпоритм, гармонію, фактуру твору, динаміку, нюансування тощо. Окрема робота – розбір поетичного тексту, його

змісту і структури, встановлення зв'язку й відповідності його до мелодії та іншого музичного матеріалу композиції.

Анатомія і гігієна голосового апарату

Під час навчання викладачеві необхідно пояснити учневі загальні відомості про будову органів, які задіяні в процесі звукоутворення: гортані, голосових зв'язок, легенів, діафрагми, гайморових порожнин та інших кісток і м'язів. Хоча на початковому етапі навчання краще не вдаватися в тонкощі будови та функціонування голосоутворюючих органів. Найкращим помічником у цьому стане лікар-фоніатр, який надасть кваліфіковану консультацію з функціонування голосового апарату, а також з профілактики та гігієни. Гігієна голосу – це дотримання правил співацької поведінки та голосового режиму. Порушення норм гігієни голосу може викликати гострі або хронічні захворювання і навіть призвести до повної втрати співацької перспективи.

Головні порушення гігієни та співацького режиму: багато та голосно розмовляти; розмовляти на холодному повітрі; співати занадто складні і невідповідні для певного типу голосу твори (баритони найчастіше намагаються виконувати твори, створені для тенора чи басу); вживати алкоголь, тютюн тощо. Задля того, щоб голос завжди витримував професійні навантаження, слід стежити за харчуванням; виконувати постійно і систематично не тільки вокальні вправи, але і гімнастичні; здійснювати профілактичні огляди, насамперед, у фоніатра-отоларинголога, терапевта та інших спеціалістів.

Виявлення та усунення недоліків у голосі

Значна частина студентів під час навчання співу вже має стійкі неправильні навички і різні недоліки голосу – сип, гугнявість, тремоляція, перевантаження дихання або, навпаки, його недолік, затиск щелепи, скутість тощо. На це необхідно одразу ж звернути велику увагу. виправлення недоліків голосу – нелегкий період відновлення, що вимагає делікатності, терпіння і кропіткої праці педагога, учня та лікаря-фоніатра. Педагог повинен володіти різними методиками для вирішення цього завдання.

Співоче дихання

З усіх компонентів звукоутворення саме дихання піддається нашому візуальному контролю, і ми розрізняємо кілька типів користування ним:

- 1) ключичне (коли в диханні беруть участь плечі);
- 2) грудне (вироблене за допомогою мускулів верхньої частини грудної клітки);
- 3) діафрагматичне (коли в процесі дихання грудна клітка розширюється в бік черевних органів).

Найбільш зручним є так зване діафрагматичне дихання, хоча за медичними дослідженнями діафрагма бере участь при всіх типах дихання. Неможливо заперечувати й інші типи дихання. У співочому диханні головним є не вдихання, а видих, оскільки завдяки йому ми можемо створювати звуки. Тип дихання залежить від виконуваного твору. При виконанні ліричних творів використовується більш спокійне дихання, швидкі твори неможливо виконати на глибокому диханні. На глибину подиху впливає кількість та розмір пауз, ладотональність та сценічне положення артиста: лежачи – більш низьке, стоячи чи рухаючись – більш високе. Тому використання грудного або черевного типу дихання, скоріш за все, буде обиратися автоматично в процесі виконання. Важливо зрозуміти, що головним є не кількість вдиху (бажано через ніс), а якість видиху та слуховий контроль, який є координатором потрібного дихання та звучання.

Спів вправ і вокалізів

Вправи підбираються методично спрямовано та індивідуально з урахуванням особливості учня. Кожна вправа має свою спрямованість, служить певній меті: одна сприяє розвитку вокальних умінь кантилени, звучності, рухливості голосу, інші – штрихів, точності й виразності інтонаційних звукокомплексів, агогічних та динамічних змін тощо. Значну частину вправ слід виконувати без фортепіанного супроводу, щоб уважно стежити за тембровою одноманітністю та чистотою звука, при цьому учень повинен оволодіти вмінням на вокалізах урізноманітнювати тембри голосу. Спочатку слід використовувати вправи на витримку одного, двох звуків, потім переважаючи рухливі чи кантиленні. Під час виконання витриманих звуків за допомогою акомпанементу, під час зміни гармонійних послідовностей необхідно дуже уважно, не змінюючи якості співочого тону, вслухаючись, змінювати звуковисотну інтонацію (тон *До* при зміні ладотональності змінює свою висотність).

Робота над інтонацією

Робота над інтонацією є однією з найголовніших проблем в розвитку співака-музиканта, задля їх розуміння і вирішення потрібно звертатися і до теорії та історії музики, і до музичної акустики та психоакустики, паралельно з цим вирішуючи суто вокально-технічні проблеми. Починати необхідно з найширших інтервалів, які входять до так званої обертональної структури звуку, переходячи до найменших, з октави, квінти, велика, потім мала терції, (усвідомити різницю біля 20 центів, великої терції при мелодійному (соло) чи гармонійному (ансамбль) виконанні), поступово переходячи до великих та малих секунд, які теж відрізняються в залежності є то мажор, мінор або «ввіднотоновість».

З практичного досвіду найкращий розвиток інтонаційної точності та виразності досягається при вправах або в музичних творах, які використовують пентатоніку. Важливо звернути увагу на точне усвідомлення суто музичних понять та не плутати, що є гамма діатонічна, хроматична, енгармонійна, а також лад, тональність, модуляція, модальність, глас або старовинні лади: міксолідійський, дорійський, фрігійський тощо.

Артикуляція, дикція

Тут ведеться робота над внутрішньою артикуляцією (м'язи глотки, м'яке піднебіння, корінь язика), яка пов'язана з формуванням вокальних голосних, а також над зовнішньою артикуляцією (активність губних м'язів, нижньої щелепи, кінчика язика), що, в свою чергу, пов'язане з формуванням приголосних. Застосовуються вправи для розвитку дикції (скоромовки, спів вправи на склади тощо).

Головною помилкою під час вокального виконання є акцентована увага на якості звучання нот, при цьому слід точно налаштувати ротову порожнину на потрібну голосну, і якість звуку покращиться. Необхідно поєднувати виразний спів з фонетичною чистотою і правильністю мови. Тому слід прагнути до того, щоб голосна нескінченно тягулась, щоб «а» або «о» сприймалися як безперервний потік, і тільки на певний момент швидко переривалась чітко виголошеною приголосною для переходу в нову форму. У вимові приголосних повинно бути почуття міри, слід обережно підходити до необхідного їх подвоєння, не зловживати сонорними приголосними «р», «м», «л», «н», «ж», «з», особливо наприкінці слова.

Округле академічне звучання голосу, висока співоча позиція

Правильне оформлення вокальних голосних сприяє знаходженню високої співочої позиції звуку, яка, в свою чергу, сприяє оформленню круглого академічного звучання голосу на всьому проміжку діапазону співака. На першому етапі воно (звучання) носить легкий, фальцетний характер, що дуже сприятливо з позиції охорони ще незміцнілого голосового апарату. Учень повинен виробити і усвідомлено закріпити головне звучання голосу, але не плутати з так званим безопертим фальцетом, який немає ніякого фонічного значення, але іноді може бути використаний як художній елемент.

Однорідність звуку

Однорідність голосу на всіх голосних і протягом усього діапазону - це найважливіша якість професійного співака. За рівністю голосу потрібно слідкувати з початку навчання. Поступово, розширюючи діапазон по одній ноті вгору та вниз, треба прагнути зберігати того ж забарвлення звуку, однакове резонування: тоді стають непомітними реєстрові переходи. Для цього необхідно, насамперед, навчитися правильно будувати звук на середині діапазону, користуватися дуже концентрованим диханням. Тому найбільш корисно, виходячи з практичного досвіду, будувати вправи для вирівнювання голосу в напрямку зверху вниз та навпаки.

Штрихи, різні види атак, ритм

Техніка legato – вміння співати, плавно переходячи від ноти до ноти, слід починати вивчати на двох, трьох нотах, бажано без супроводу та у діатонічних послідовностях, поступово переходячи до максимально великої кількості звуків для окремого учня. Техніка legato будується на освоєнні перенесення звуку з однієї ноти на іншу за допомогою дихання. Розвиток техніки legato вимагає достатнього часу, великої уваги, найбільш використовуваної під час співу. Вправи на швидкість виконуються спочатку нескладні і в помірному темпі, поступово ускладнюючись. Основний принцип їх виконання – точність інтонації, відсутність під'їздів, ковзань. Усе має бути чітко, рівно, точно. Володіння технікою staccato необхідно для виконання багатьох творів репертуару колоратурного стилю та варіацій не тільки для сопрано, а й для інших голосів. Слід зазначити, що такі ж самі вимоги стосуються і вивчення трелі, групетто й інших видів

мелізматика. У вивченні цієї техніки слід відштовхуватись від короткого карбованого вимовляння у вправах. У співі staccato ні грудна клітка, ні живіт, ні щелепа не беруть участі: їх слід тримати спокійно. Дихання необхідно подавати плавно, і тільки гортань повинна переривати повітряний струмінь легким зімкненням зв'язок.

Необхідно загострювати увагу учнів на залежності фразування від посилення дихання (вправи на крещендо і димінуендо), розвивати інтонаційну виразність голосу (забарвлені фрази: плач, стогін, захват тощо). Роботу над твердою і м'якою атаками проводять у поєднанні з диханням. Слід не забувати про поєднання вокальної атаки і зміни гучності, що після твердої робиться *decrescendo*, а після м'якої - *crescendo*, ще є атака з придихом, але використовується вкрай рідко, як елемент художньої виразності, у народних піснях або під час виконання колоратурних творів так званої епохи розквіту *bel canto* XVIII ст.

З перших кроків викладач повинен привчити учня до думки, що ритм – найголовніша складова частина будь-якого музичного твору. Чіткий ритм (тріолі, квартолі, дуолі, квінтолі, синкопи, змінний ритм тощо) засвоюється в процесі знайомства з музичними творами. Необхідно звернути увагу на взаємодію темпоритму на інтонаційну виразність твору.

Змішування реєстрів, перехідні ноти, примарні зони

Подальший розвиток голосу призводить до того, що проблема змішування реєстрів стає все більш актуальною, перехідні ноти необхідно виявити і «згладити», а репертуарний план будувати з урахуванням «примарних» (що найбільш повно і добре звучать) зон.

Розширення діапазону

Змішування реєстрів (головного і грудного) сприяє розширенню діапазону, на цьому ж етапі необхідно враховувати ще незміцнілий голосовий апарат, не зовсім вирівняний голос та реєстрову строкатість. Тому у вправах на це слід звернути увагу і під час вибору репертуару не використовувати твори з крайніми нотами діапазону, навіть якщо вони і є в голосі учня.

Рухливість голосу

Рухливість голосу необхідно розвивати із самого початку навчання, але по-справжньому рухливість починає проявлятися під

час грамотної роботи всього голосового апарату і, особливо, при звільненні гортані.

Розвиток почуття опори звуку

Один із найскладніших завдань вокальної педагогіки. Її рішення впливає із поєднання декількох факторів: змішування головного і грудного регістрів, згладжування, вирівнювання тембру, правильної роботи дихання і всього апарату артикуляції. Результатом співу, що має опору, є яскравий тембр і ясно виражені високий і низький співочі форманти. З методичної точки зору тут здійснюються різні підходи в залежності від здібностей та індивідуальних якостей учня. Робота над співочною опорою повинна тривати весь процес навчання, тоді як на 1-му році це, швидше, знайомство з поняттям «співоча опора».

Динаміка звуку

Динамічні відтінки є невід'ємним елементом художньої виразності під час виконання музичного твору. Якісне використання динамічних відтінків (*crescendo, decrescendo, forte, piano, mezzo voce, sotto voce*) є можливим для вокаліста тільки завдяки комплексному цілеспрямованому розвитку музичного слуху та необхідних м'язових рухів і пристосувань, за допомогою спеціальних вправ, які надають можливості співакові змінювати гучність голосу без відносної зміни тембральної забарвленості та якості звуку, який буде чути у малих та великих приміщеннях.

Вокально-художня виразність

Співакові слід дбайливо ставитися до музичного твору, до авторських ремарок, уникати не зазначених автором нюансів, особливо фермат і не виправданих прискорень. Не слід ставити спів високих нот самоціллю, адже головною є не висота нот, а те, як вона готується попередньою фразою, який характер їй надасться. Під час роботи над твором студент повинен мислити крупним планом, не розриваючи твір невеликими фразами.

Робота над художньою складовою творів веде за собою природним чином і подальший розвиток звуку в усіх напрямках, включаючи діапазон. І навпаки – більш складні у вокально-технічному плані твори вимагають більшої художньої самовіддачі.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є однією з основних частин роботи із засвоєння вокально-технічних навичок виконання. Однак незначні відходження під час самостійного опрацювання від роботи в класі можуть звести нанівець всю роботу педагога. Тому в перші роки навчання робота проводиться лише в класі під керівництвом педагога. Самостійна робота студента складається з вивчення музичного тексту творів та вправ.

Завдяки самостійній роботі засвоюються знання та навички, набуті під час роботи з педагогом. Також важливою складовою самостійної роботи студентів є прослуховування записів відомих майстрів оперного співу, що сприяє формуванню гарного смаку та звукового відчуття.

Самостійні заняття студента у класі сольного співу передбачають закріплення вокально-технічних навичок та художніх умінь, необхідних для виконання творів сольо та в ансамблі.

II. РОЗПОДІЛ ГОДИН З ДИСЦИПЛІНИ «СОЛЬНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ СПІВ» ЗА КУРСАМИ

Курс	Індивід. зан.		Заг. індивід. зан.	Самост. роб.		Всього за рік
	1 сем. / 2 сем.			1 сем. / 2 сем.		
1	54	51	105	54	129	288
2	51	54	105	57	72	234
3	51	54	105	3	21	129
4	51	39	90	21	133	244
5	76	44	120	202	158	480

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Курс	1 семестр	2 семестр
1	Екзамен	Залік
2	Екзамен	Залік
3	Екзамен	Екзамен
4	Залік	Екзамен
5	Екзамен	Екзамен

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО РІВНЯ ЗАСВОЄННЯ ПРОГРАМИ:

Вимоги до професійної підготовки випускника, необхідні для виконання ним професійних функцій.

Випускник повинен:

- розуміти значущість своєї майбутньої професії;
- бути спроможним проаналізувати свою роботу;
- бути відповідальним в процесі професійної діяльності;
- знати принципи наукової організації своєї праці;
- мати постійне бажання професійного удосконалення.

Випускник повинен знати:

- сольний репертуар, що включає твори різних епох;
- теоретичні основи та історію виконавства;
- спеціальну літературу з професії;

- професійну термінологію;
- музичну літературу для голосу.

Випускник повинен вміти:

- володіти основами вокальної техніки;
- володіти специфікою виконання;
- мати в своєму репертуарі твори різних епох та жанрів;
- готуватися до публічного виконання сольних програм;
- вміти працювати з оркестром.

**ВМІННЯ, ЯКІ ПОВИНЕН ЗАСВОЇТИ СТУДЕНТ І КУРСУ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АКАДЕМІЧНИЙ СПІВ»
З ДИСЦИПЛІНИ «СОЛЬНИЙ СПІВ»**

Семестри містять у собі 2 модулі, упродовж кожного з яких студенту необхідно засвоїти певні навички та вміння.

1 модуль – 32 години

№	Назва вміння	Кількість годин
1	Постановка дихання	10
2	Атака звуку та звукоутворення	4
3	Звуковедення	8
4	Інтенація	10

2 модуль – 22 години

№	Назва вміння	Кількість годин
1	Постановка дихання	8
2	Інтенація	8
3	Вирівнювання перехідних нот	4
4	Робота з концертмейстером	2

3 модуль – 31 година

№	Назва вміння	Кількість годин
1	Засвоєння навичок дихання	8
2	Робота над сольною програмою	10
3	Розуміння форми музичного твору	6
4	Інтерпретація поетичного тексту творів	7

4 модуль – 20 годин

№	Назва вміння	Кількість годин
1	Інтенація	10
2	Вирівнювання перехідних нот	4
3	Атака звуку	4
4	Робота з концертмейстером	2

Максимальна кількість балів за модуль – 12.

Кожне вміння оцінюється за 3-бальною системою:

3 – добре засвоєне вміння;

2 – не добре засвоєне вміння;

1 – не засвоєне вміння.

Шкала суми оцінки двох поточних модулів

Мін.	Макс.
18	24
11	17
4	10
0	3

ВИМОГИ ДО ІСПИТУ (І СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір закордонного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

На екзамені студент повинен продемонструвати засвоєння наступних умінь:

- навички постановки голосу, дихання;
- звуковедення;
- ритмічність;
- інтонація;
- робота з концертмейстером.

Максимальна кількість балів за іспит – 60.

Кожне вміння оцінюється за 12-бальною системою:

12-10 – виконання програми достатньо правильне;

10-8 – допущено декілька помилок;

8-6 – загально правильне виконання з певною кількістю помилок;

6-4 – значна кількість недоліків;

4-2 – виконання незадовільне;

2-0 – програма не виконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки іспиту

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Точна інтонація 4
- Володіння атаками звуку 4
- Якісне звуковедення 4
- Точний розбір музичного матеріалу 4
- Робота з концертмейстером 3

Усього: 19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ (II СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір іноземного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

Студент повинен продемонструвати такі уміння:

- навички постановки голосу;
- ритмічність виконання;
- нюансування та володіння вокально-технічними вправами;
- динаміка;
- робота з концертмейстером.

Максимальна загальна кількість балів за залік – 60.

Кожне уміння оцінюється за 12-бальною системою:

12-10 – виконання програми достатньо правильне;

10-8 – допущено декілька помилок;

8-6 – загально правильне виконання з певною кількістю помилок;

6-4 – значна кількість недоліків;

4-2 – виконання незадовільне;

2-0 – програма не виконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки залікового модуля

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Точна інтонація 4
 - Ритмічність 4
 - Динаміка 4
 - Точний розбір музичного матеріалу 4
 - Робота з концертмейстером 3
- Усього: 19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

**ВМІННЯ, ЯКІ ПОВИНЕН ЗАСВОЇТИ СТУДЕНТ II
КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АКАДЕМІЧНИЙ ВОКАЛ»
З ДИСЦИПЛІНИ «СОЛЬНИЙ СПІВ»**

1 модуль – 28 годин

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Подальший розвиток співацького дихання	7
2	Засвоєння різноманітних видів атак звуку	6
3	Звуковедення	6
4	Робота з концертмейстером	4

2 модуль – 23 години

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Ритмічність виконання	6
2	Подальший розвиток інтонації	8
3	Робота над перехідними нотами	5
4	Робота з концертмейстером	4

3 модуль – 32 години

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Засвоєння навичок академічного вокалу	6
2	Робота над сольною програмою	5
3	Робота над дикцією	6
4	Робота з концертмейстером	6

4 модуль – 32 години

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Засвоєння навичок звуковедення	6
2	Робота над диханням	6
3	Робота над дикцією	6
4	Робота над мімікою	5

Максимальна кількість балів за модуль – 12.

Кожне вміння оцінюється за 3-х бальною системою:

3 – добре засвоєне вміння;

2 – не добре засвоєне вміння;

1 – не засвоєне вміння.

Шкала суми оцінки двох поточних модулів

Мін.	Макс.
18	24
11	17
4	10
0	3

ВИМОГИ ДО ІСПИТУ (ІІІ СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір іноземного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

На заліку студент повинен продемонструвати засвоєння наступних умінь:

- навички постановки голосу, дихання;
- види атак;
- володіння перехідними нотами;
- інтонація;
- артикуляція, дикція.

Максимальна загальна кількість балів за іспит – 60.

Кожне уміння оцінюється за 12-бальною системою:

12-10 – виконання програми достатньо правильно;

10-8 – допущено декілька помилок;

8-6 – загально правильно виконання з певною кількістю помилок;

6-4 – значна кількість недоліків;

4-2 – виконання незадовільне;

2-0 – програма невиконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки за іспит

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Точна інтонація 4
- Точний розбір музичного матеріалу 4
- Робота з концертмейстером 4
- Виконавська майстерність 4
- Сценічна імпровізація 3

Усього: 19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ (IV СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір іноземного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

Студент повинен продемонструвати такі уміння:

- засвоєння навичок постановки голосу;
- ритмічність виконання;
- нюансування та володіння вокально-технічними вправами;
- володіння перехідними нотами;
- чітка дикція.

Максимальна загальна кількість балів за залік – 60.

Кожне уміння оцінюється за 12-бальною системою:

12-10 – виконання програми достатньо правильне;

10-8 – допущено декілька помилок;

8-6 – загально правильно виконання з певною кількістю

помилко;

6-4 – значна кількість недоліків;

4-2 – виконання незадовільне;

2-0 – програма не виконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки залікового модуля

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Точний розбір музичного матеріалу 4
 - Виразна дикція та міміка 4
 - Володіння перехідними нотами 4
 - Різні види атак 4
 - Основи музично-творчої роботи 3
- Усього: 19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

**ВМІННЯ, ЯКІ ПОВИНЕН ЗАСВОЇТИ СТУДЕНТ ІІІ КУРСУ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АКАДЕМІЧНИЙ ВОКАЛ»
З ДИСЦИПЛІНИ «СОЛЬНИЙ СПІВ»**

1 модуль – 31 година

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Удосконалення співацького дихання	8
2	Удосконалення атак звуку, використання під час виконання творів	10
3	Звуковедення	8
4	Робота з концертмейстером	5

2 модуль – 20 годин

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Вдосконалення вокально-технічних засобів	6
2	Спів творів без супроводу	6
3	Нюансування та володіння засобами художньої виразності	6
4	Робота з концертмейстером	2

3 модуль – 31 година

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Засвоєння навичок академічного вокалу	7
2	Вироблення співацького вібрато	5
3	Робота над перехідними нотами	5
4	Робота з концертмейстером	5

4 модуль – 20 годин

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Робота над речитативним стилем	7
2	Вдосконалення дикції	7
3	Володіння мімікою, жестом як засобами акторської майстерності	3
4	Робота з концертмейстером	5

Максимальна кількість балів за модуль – 12

Кожне вміння оцінюється за 3-бальною системою:

3 – добре засвоєне вміння;

2 – не добре засвоєне вміння;

1 – не засвоєне вміння.

Шкала суми оцінки двох поточних модулів

Мін.	Макс.
18	24
11	17
4	10
0	3

ВИМОГИ ДО ІСПИТУ (V СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір іноземного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

На заліку студент повинен продемонструвати засвоєння наступних умінь:

- володіння вокально-технічними засобами;
- нюансування;
- співацьке вібратор;
- володіння речитативним стилем;
- володіння мімікою.

Максимальна загальна кількість балів за іспит – 60

Кожне уміння оцінюється за 12-бальною системою:

12-10 – виконання програми достатньо правильне;

10-8 – допущено декілька помилок;

8-6 – загально правильно виконання з певною кількістю

помилки;

6-4 – значна кількість недоліків;

4-2 – виконання незадовільне;

2-0 – програма не виконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки за іспит

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Якісне звуковедення 4
- Виконавська майстерність 4
- Засвоєння речитативного стилю 4
- Засвоєння співацького вібратору 4
- Володіння мімікою та жестами 3

Усього:

19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

ВИМОГИ ДО ІСПИТУ (VI СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір іноземного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

Студент повинен продемонструвати такі вміння:

- засвоєння навичок постановки голосу;
- володіння вокально-технічними засобами;
- нюансування та володіння вокально-технічними вправами;
- володіння мімікою;
- нюансування.

Максимальна загальна кількість балів за іспит – 60.

Кожне уміння оцінюється за 12-бальною системою:

12-10 – виконання програми достатньо правильне;

10-8 – допущено декілька помилок;

8-6 – загально правильно виконання з певною кількістю

помилок;

6-4 – значна кількість недоліків;

4-2 – виконання незадовільне;

2-0 – програма не виконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки іспиту

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Точна інтонація 4
 - Вдосконалення вокально-технічних засобів 4
 - Нюансування 4
 - Співацьке вібрато 4
 - Володіння мімікою 3
- Усього: 19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

**ВМІННЯ, ЯКІ ПОВИНЕН ЗАСВОЇТИ СТУДЕНТ ІV
КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АКАДЕМІЧНИЙ ВОКАЛ» З
ДИСЦИПЛІНИ «СОЛЬНИЙ СПІВ»**

1 модуль – 31 година

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Удосконалення навичок володіння комплексом вокально-технічних засобів	10
2	Робота над звукоутворенням	8
3	Специфіка академічного виконання	5
4	Робота з концертмейстером	8

2 модуль – 20 годин

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Робота над сольною програмою	5
2	Володіння комплексом вокально-технічних засобів	5
3	Інтерпретація музично-поетичного тексту	5
4	Засвоєння навичок імпровізації	5

3 модуль – 16 години

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Подальше вдосконалення володінням комплексу вокально-технічних засобів співу	4
2	Музично-творча робота	4
3	Сценічна імпровізація	4
4	Робота над сольною концертною програмою	4

4 модуль – 13 годин

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Удосконалення виконавської майстерності	4
2	Удосконалення володінням комплексу засобів вокально-художньої виразності	4
3	Емоційне втілення художнього образу академічного твору	2
4	Робота над сольною концертною програмою	3

Максимальна кількість балів за модуль – 12

Кожне вміння оцінюється за 3-бальною системою:

3 – добре засвоєне вміння;

2 – не добре засвоєне вміння;

1 – не засвоєне вміння.

Шкала суми оцінки двох поточних модулів

Мін.	Макс.
18	24
11	17
4	10
0	3

ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ (VII СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір іноземного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

На заліку студент повинен продемонструвати засвоєння наступних умінь:

- володіння специфікою академічного виконання;
- володіння комплексом вокально-технічних засобів;
- інтерпретація поетичного тексту;
- володіння навичками імпровізації;
- володіння виконавською майстерністю.

Максимальна загальна кількість балів за залік – 60.

Кожне умінь оцінюється за 12-бальною системою:

12-10 – виконання програми достатньо правильне;

10-8 – допущено декілька помилок;

8-6 – загально правильно виконання з певною кількістю

помилки;

6-4 – значна кількість недоліків;

4-2 – виконання незадовільне;

2-0 – програма не виконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки за залік

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Робота з концертмейстером 4
- Виконавська майстерність 4
- Сценічна імпровізація 4
- Володіння мімікою та жестом 4
- Володіння специфікою академічного виконання 3

Усього:

19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

ВИМОГИ ДО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ (VIII СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір іноземного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

Студент повинен продемонструвати такі уміння:

- володіння специфікою академічного виконання;
- володіння вокально-технічними засобами;
- інтерпретація поетичного тексту;
- володіння навичками імпровізації.

Максимальна загальна кількість балів за іспит – 60.

Кожне уміння оцінюється за 12-бальною системою:

- 12-10 – виконання програми достатньо правильне;
- 10-8 – допущено декілька помилок;
- 8-6 – загально правильне виконання з певною кількістю помилок;
- 6-4 – значна кількість недоліків;
- 4-2 – виконання незадовільне;
- 2-0 – програма не виконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки іспиту

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Володіння вокально-технічними засобами 4
- Інтерпретація поетичного тексту 4
- Володіння навичками імпровізації 4
- Виконавська майстерність 4
- Основи музично-творчої роботи 3

Усього:

19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

ВИМОГИ ДО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «СОЛЬНИЙ СПІВ» (БАКАЛАВР)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ «СОЛЬНИЙ СПІВ»

Державний іспит «Сольний спів» підсумовує заняття студентів у вищому навчальному закладі з дисципліни «Сольний спів» і проходить у формі виконання сольної концертної програми.

Сольна програма розкриває рівень засвоєння знань умінь та навичок під час навчання протягом чотирьох років. Сольна програма складається з авторів різного періоду та жанру.

Сольне виконання виявляє рівень підготовки студента до самостійної концертної та педагогічної діяльності. Виявляє ступінь зрілості музичного мислення, вокально-технічної підготовки.

Програма державного іспиту «Сольний спів» для студентів, що закінчують вищий навчальний заклад за академічним профілем «бакалавр»:

- Арія з опери іноземного автора XVII – XVIII ст.
- Арія з опери іноземного автора XVIII – XX ст.
- Арія з опери російського автора
- Арія з опери українського автора
- Камерний твір
- Камерний твір

Під час державного іспиту студент повинен продемонструвати наступні вокально-технічні навички:

- володіння правильним диханням;
- точна інтонація;
- різні атаки звуку;
- монотембровий звук;
- володіння речитативною технікою;
- співоча дикція та артикуляція;
- динаміка звука.

Студент повинен продемонструвати ступінь володіння художньо-виконавськими навичками, розкрити художній зміст творів, відтворити авторський задум та стиль. Продемонструвати вільне сценічне відчуття, свободу міміки та рухів під час виконання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ:

Оцінка визначається за наступними параметрами:

Вокальна техніка:

- інтонація;
- дикція;
- ритмічність;
- прийоми вокального виконання;
- фразування;
- почуття стилю;
- сформованість тембру;
- індивідуальна манера виконання;

Виконавська інтерпретація:

- вибір репертуар;
- артистизм;
- пластика;
- художнє рішення;
- емоційне втілення образу твору;
- цільність виконання;
- свобода виконання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ:

Оцінка «відмінно» – високий ступінь зрілості музичного мислення студента, високий рівень вокально-технічної підготовки, високий рівень уміння досягати розкриття музичного образу, творча інтерпретація художнього образу, психологічний настрій.

Оцінка «добре» – достатньо високий ступінь зрілості музичного мислення, достатній рівень вокально-технічної підготовки при наявності деяких недоліків: допускання окремих незначних технічних помилок, недостатня виразність та емоційність.

Оцінка «задовільно» – задовільний художньо-технічний рівень виконання програми, обмежений обсяг вокально-технічної підготовки: детонація, недостатній рівень володіння диханням, недостатній рівень володіння звуковеденням, недостатнє трактування музичного твору.

Оцінка «незадовільно» – низький художньо-технічний рівень виконання програми, недостатній рівень виконання програми, недостатній рівень розвитку співацьких умінь і навичок, велика кількість технічних помилок, нерозуміння драматургії музичного твору.

**УМІННЯ, ЯКІ ПОВИНЕН ЗАСВОЇТИ СТУДЕНТ V
КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «АКАДЕМІЧНИЙ ВОКАЛ» З
ДИСЦИПЛІНИ «СОЛЬНИЙ СПІВ»**

1 модуль – 38 годин

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Підготовка сольної програми	10
2	Володіння комплексом вокально-технічних засобів співу	10
3	Атака звуку та звуковедення	8
4	Емоційне втілення художнього образу вокального твору	10

2 модуль – 38 годин

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Удосконалення виконавської майстерності	10
2	Інтерпретація музично-поетичного змісту твору	10
3	Сценічна імпровізація	8
4	Робота з концертмейстером	10

3 модуль – 22 години

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Робота над сольною програмою	8
2	Музично-творча робота	4
3	Основи акторської майстерності	6
4	Володіння мімікою і жестом	4

4 модуль – 22 години

№	Назва уміння	Кількість годин
1	Вдосконалення виконавської майстерності	8
2	Інтерпретація вокальних творів	4
3	Робота з концертмейстером	6
4	Сценічна імпровізація	4

Максимальна кількість балів за модуль – 12

Кожне вміння оцінюється за 3-бальною системою:

3 – добре засвоєне вміння;

2 – не добре засвоєне вміння;

1 – не засвоєне вміння.

Шкала суми оцінки двох поточних модулів

Мін.	Макс.
18	24
11	17
4	10
0	3

ВИМОГИ ДО ІСПИТУ (ІХ СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір іноземного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

Студент повинен продемонструвати такі уміння:

- засвоєння навичок постановки голосу;
- ритмічність виконання;
- нюансування та володіння вокально-технічними вправами;
- емоційне втілення художнього образу;
- сценічна імпровізація.

Максимальна загальна кількість балів за іспит – 60

Кожне уміння оцінюється за 12-бальною системою:

12-10 – виконання програми достатньо правильне;

10-8 – допущено декілька помилок;

8-6 – загально правильно виконання з певною кількістю

помилки;

6-4 – значна кількість недоліків;

4-2 – виконання незадовільне;

2-0 – програма не виконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки іспиту

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Удосконалення виконавської майстерності 4
 - Інтерпретація поетичного тексту 4
 - Володіння імпровізацією 4
 - Володіння мімікою та жестом 4
 - Основи музично-творчої роботи 3
- Усього: 19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

ВИМОГИ ДО ІСПИТУ (X СЕМЕСТР)

ПРОГРАМА:

1. Вокаліз.
2. Твір іноземного автора.
3. Твір вітчизняного автора.

Студент повинен продемонструвати такі вміння:

- нюансування та володіння вокально-технічними вправами;

- емоційне втілення художнього образу;
- сценічна імпровізація;
- володіння мімікою та жестом;
- володіння динамікою.

Максимальна загальна кількість балів за іспит – 60.

Кожне уміння оцінюється за 12-бальною системою:

12-10 – виконання програми достатньо правильне;

10-8 – допущено декілька помилок;

8-6 – загально правильно виконання з певною кількістю

помилки;

6-4 – значна кількість недоліків;

4-2 – виконання незадовільне;

2-0 – програма не виконана, потрібне доопрацювання.

Шкала оцінки іспиту

Мін.	Макс.
51	60
41	50
31	40
21	30
11	20

Оцінювання самостійної роботи студента:

- Удосконалення виконавської майстерності 4
 - Інтерпретація поетичного тексту 4
 - Володіння імпровізацією 4
 - Володіння мімікою та жестом 4
 - Основи музично-творчої роботи 3
- Усього: 19

**Шкала максимальної оцінки ECTS за загальний модуль
(за 100%-бальною системою) складається з суми оцінок двох
поточних модулів та оцінки за заліково-екзаменаційний модуль**

Мін.	Макс.	Оцінка	ECTS
90	100%	5	A
83	89%	4	B
75	82%	4	C
63	74%	3	D
50	62%	3	E
21	49%	2	FX
0	20%	2	F

**ВИМОГИ ДО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ
«ВИКОНАННЯ СОЛЬНОЇ ПРОГРАМИ»
для студентів, що закінчують вищий навчальний заклад
ЗА АКАДЕМІЧНИМ ПРОФІЛЕМ «СПЕЦІАЛІСТ»**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Професійна діяльність співака ставить складні завдання і культурно-виконавські, просвітницькі, і педагогічні, що потребують високого рівня підготовки спеціаліста.

Спеціальна підготовка фахівця спеціальності «Музичне мистецтво» за спеціалізацією «Академічний спів» за профілем «спеціаліст», сферою діяльності якого є заклади культури і мистецтв, концертні організації, музично-освітні заклади різного рівня, органи державного управління культури і освіти, спрямовані на опанування комплексом теоретичних знань і практичних умінь з предметів: музична естетика, музична педагогіка, музична психологія, історія вокального виконавського мистецтва, сольний спів, основи вокальної методики, основи акторської майстерності, педагогічний практикум. У зв'язку з цим державні іспити є підсумком оволодіння студентами комплексом знань, умінь і навичок, визначеним чинним навчальним планом, а також показником готовності студентів до професійної діяльності.

Сольна програма розкриває рівень професійної підготовки майбутнього спеціаліста. Сольна програма складається з авторів різного періоду та жанру. Ступінь складності творів, вибраних до сольної програми, визначається програмними вимогами.

Вокальне виконання повинне виявити ступінь зрілості майбутнього співака, рівень вокальної та загальномузичної підготовки, переконливість трактування та артистичність.

На державному іспиті необхідно показати рівень оволодіння вокально-технічними навичками:

- вільне користування диханням;
- точне інтонування;
- високу співочу позицію;
- рівномірне звуковедення;
- різні види атак;

- чітку артикуляцію та дикцію;
- володіння кантиленим та речитативним стилями;
- вміння користуватися динамікою;
- працювати в ансамблі.

Майбутній соліст має продемонструвати ступінь володіння художньо-виконавськими навичками, які проявляються у виразному виконанні, створенні художнього образу, вмінні розкрити авторський зміст. Також під час виконання він має показати вміння працювати в ансамблі з акомпаніатором та вільно рухатись на сцені.

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ З ДИСЦИПЛІНИ «ВИКОНАННЯ СОЛЬНОЇ ПРОГРАМИ»

До складу програми, що виконується студентом під час державного іспиту з дисципліни «Академічний спів» повинні входити 8 творів:

- Арія з опери іноземного автора XVII – XVIII ст.
- Арія з опери іноземного автора XVIII – XX ст.
- Арія з опери російського автора
- Арія з опери українського автора
- Камерний твір
- Камерний твір

Критерії оцінювання студентів під час державного іспиту «Виконання сольної програми»:

Оцінка «відмінно» – високий ступінь зрілості музичного мислення студента, високий рівень вокально-технічної підготовки, високий рівень уміння досягати розкриття музичного образу, творча інтерпретація художнього образу, психологічний настрій.

Оцінка «добре» – достатньо високий ступінь зрілості музичного мислення, достатній рівень вокально-технічної підготовки при наявності деяких недоліків: допускання окремих незначних технічних помилок, недостатня виразність та емоційність.

Оцінка «задовільно» – задовільний художньо-технічний рівень виконання програми, обмежений обсяг вокально-технічної підготовки: детонація, недостатній рівень володіння диханням, недостатній рівень володіння звуковеденням, недостатнє трактування музичного твору.

Оцінка «незадовільно» – низький художньо-технічний рівень виконання програми, недостатній рівень виконання програми, недостатній рівень розвитку співацьких умінь і навичок, велика кількість технічних помилок, нерозуміння драматургії музичного твору.

ПРОПОНОВАНИЙ РЕПЕРТУАР

Оперный репертуар

<i>Голос</i>	<i>Репертуар</i>
Бас	<ul style="list-style-type: none"> - Кончак — Бородин «Князь Игорь»; - Фарлаф — Глинка «Руслан и Людмила»; - Варяжский гость — Римский-Корсаков «Садко»; - Собакин — Римский-Корсаков «Царская невеста»; - Гремин — Чайковский «Евгений Онегин»; - Рене — Чайковский «Иоланта»; - Бартоло — Россини «Севильский цирюльник»; - Скула — Бородин «Князь Игорь»; - Дуда — Римский-Корсаков «Садко»; - Цунига — Бизе «Кармен»; - Старый цыган — С. Рахманинов «Алеко»; - Пимен — М. Мусоргский «Борис Годунов»; - Лепорелло — В. Моцарт «Дон Жуан»; - Осмин — В. Моцарт «Похищение из Сераля»; - Зароастро — В. Моцарт «Волшебная флейта»; - Колен — Д. Пуччини «Богема».
Баритон	<ul style="list-style-type: none"> - Демон — А. Рубинштейн «Демон»; - Роберт — П. Чайковский «Иоланта»; - Князь — П. Чайковский «Чародейка»; - Мазепа — П. Чайковский «Мазепа»; - Базилио — Россини «Севильский цирюльник»; - Мефистофель — Гуно «Фауст»; - Нилаканта — Делиб «Лакме»; - Сусанин — Глинка «Иван Сусанин»; - Владимир Галицкий — Бородин «Князь Игорь»; - Навуходонсор — Д. Верди «Навуходонсор»; - Ксеркс — Г. Гендель «Ксеркс»; - Тонио — Р. Леонкавалло «Паяцы»; - Дон Жуан — В. Моцарт «Дон Жуан»; - Фигаро — В. Моцарт «Свадьба Фигаро»; - Жермон — Д. Верди «Травиата».
Тенор	<ul style="list-style-type: none"> - Берендей — Римский-Корсаков «Снегурочка»; - Звездочет — Римский-Корсаков «Сказка о Золотом петушке»; - Юродивый — Мусоргский «Хованщина»;

	<ul style="list-style-type: none"> - Ленский — Чайковский «Евгений Онегин»; - Баян — Глинка «Руслан и Людмила»; - Фауст — Гуно «Фауст»; - Ромео — Гуно «Ромео и Джульетта»; - Герцог — Верди «Риголетто»; - Индийский гость — Римский-Корсаков «Садко»; - Левко — Римский-Корсаков «Майская ночь»; - Альмавива — Россини «Севильский цирюльник»; - Лоэнгрин — Вагнер «Лоэнгрин»; - Вертер — Массне «Вертер»; - Альфред — Д. Верди «Травиата»; - Калаф — Д. Пуччини «Богема»; - Рудольф — Пуччини «Богема»; - Садко — Римский-Корсаков «Садко»; - Зигфрид — Вагнер «Зигфрид»; - Отелло — Верди «Отелло»; - Радамес — Верди «Аида»; - Собинин — Глинка «Иван Сусанин»; - Лыков — Римский-Корсаков «Царская невеста»; - Калаф — Пуччини «Турандот»; - Каварадосси — Пуччини «Тоска»; - Шуйский — Мусоргский «Борис Годунов»; - Трике — Чайковский «Евгений Онегин»; - Мисаил — Мусоргский «Борис Годунов»; - Сопель — Римский-Корсаков «Садко»; - Брошка — Бородин «Князь Игорь»; - Бомелий — Римский-Корсаков «Царская невеста»; - Овлур — Бородин «Князь Игорь»; - Подьячий — Мусоргский «Хованщина»; - Баян — «Руслан и Людмила».
Сопрано	<ul style="list-style-type: none"> - В. Беллини — Амина «Сомнамбула»; - В. Беллини — Норма «Норма»; - Ж. Бизе — Микаэла «Кармен»; - А. Бородин — Ярославна «Князь Игорь»; - Р. Вагнер — Изольда «Тристан и Изольда»; - Р. Вагнер — Зиглинда и Брунгильда «Валькирия»; - Р. Вагнер — Эльза «Лоэнгрин»; - Дж. Верди — Джильда «Риголетто»; - Дж. Верди — Виолетта «Травиата»;

	<ul style="list-style-type: none"> - Дж. Верди — Аида «Аида»; - Дж. Верди — Дездемона «Отелло»; - Дж. Верди — Леонора «Трубадур»; - Дж. Верди — леди Макбет «Макбет»; - М. Глинка — Антонида «Иван Сусанин»; - М. Глинка — Людмила «Руслан и Людмила»; - Ш. Гуно — Маргарита «Фауст»; - Ш. Гуно — Джульетта «Ромео и Джульетта»; - А. Даргомыжский — Наташа «Русалка»; - А. Дворжак — Русалка «Русалка»; - Г. Доницетти — Анна Болейн «Анна Болейн»; - Г. Доницетти — Лючия «Лючия ди Ламмермур»; - В. Моцарт — Сюзанна «Свадьба Фигаро»; - В. Моцарт — Церлина «Дон Жуан»; - В. Моцарт — Памина «Волшебная флейта»; - В. Моцарт — Царица ночи «Волшебная флейта»; - С. Прокофьев — Наташа Ростова «Война и мир»; - Д. Пуччини — Манон «Манон Леско»; - Д. Пуччини — Мими «Богема»; - Д. Пуччини — Тоска «Тоска»; - Д. Пуччини — Чио-чио-сан «Мадам Баттерфляй»; - Д. Пуччини — Лауретта «Джанни Скикки»; - Н. Римский-Корсаков — Снегурочка «Снегурочка»; - Н. Римский-Корсаков — Волхова «Садко»; - Н. Римский корсаков — Царевна-Лебедь «Сказка о царе Салтане»; - Н. Римский-Корсаков — Феврония «Сказание о невидимом граде Китеже»; - Н. Римский -Корсаков — Шемаханская царица «Золотой петушок»; - Н. Римский –Корсаков — Марфа «Царская невеста»; - А. Рубинштейн — Тамара «Демон»; - П. Чайковский — Татьяна «Евгений Онегин»; - П. Чайковский — Лиза «Пиковая дама»; - П. Чайковский — Иоланта «Иоланта».
<p>Меццо, сопрано</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Дж. Верди — Азучена «Трубадур»; - Г. Доницетти — Алиса «Лючия ди Ламмермур»; - Дж. Верди — Амнерис «Аида»; - П. И. Чайковский — Графиня «Пиковая дама»;

	- К. Сен-Санс — Далила «Самсон и Далила»;- Дж. Россини — Золушка «Золушка»;- Ж. Бизе — Кармен «Кармен»;- Р. Штраус — Клитемнестра «Электра»;- А. С. Даргомыжский — Лаура «Каменный гость»;- Н. А. Римский-Корсаков — Любаша «Царская невеста»;- М. П. Мусоргский — Марина Мнишек «Борис Годунов»;- М. П. Мусоргский — Марфа «Хованщина»;- В. А. Моцарт — Марцелина «Свадьба Фигаро»;- Дж. Россини — Розина «Севильский цирюльник»;- Ж. Массне — Шарлотта «Вертер»;- Дж. Верди — Эболи «Дон Карлос».

Пропонована література для роботи в класі :

1. Витт Ф. Практические советы обучающимся пению / Ф. Витт ; под. ред. Ю. А. Барсов. – Ленинград : Музыка, 1968. – 162 с.
2. Гонтаренко Н. Б. Сольное пение: Секреты вокального мастерства / Н. Б. Гонтаренко. – Ростов-н/Д : Феникс, 2006. – 185 с.
3. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва : підручник / Богдан Пилипович Гнидь. – К. : НМАУ, 1997. – 320 с.
4. Дмитриев Л.Б. Основы вокальной методики / Л. Б. Дмитриев. – М. : Музыка, 2007. – 327 с.
5. Далецкий О. В. Обучение пению / О. В. Далецкий. – М., 2003. – 126 с.
6. Емельянов В. Развитие голоса. Координация и тренинг / В. Емельянов. – 5- изд., стер. – СПб : Изд-во «Лань» ; Изд-во «Планета музыки», 2007. – 117 с.
7. Комарович Г. Л. Практические советы начинающему певцу / Г. Л. Комарович. – М. – Л. : Музыка, 1965 – 167 с.
8. Морозов В. П. Искусство резонансного пения / В. П. Морозов. – М. : Редакционно-издательский отдел Московской государственной консерватории им. П. И. Чайковского, 2002. – 495 с.
9. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению / А. Г. Менабени. – М., 1987. – 274 с.
10. Назаренко И. К. Искусство пения. Очерки и материалы по истории, теории и практике художественного пения / И. К. Назаренко. – М. : Государственное музыкальное издательство, 1963. – 284 с.
11. Юшманов В. Вокальная техника и ее парадоксы / В. Юшманов. – Изд-во ДЕАН, 2007. – 163 с.

Нотні збірки для роботи в класі :

1. Арии из опер русских композиторов [Ноты] : для лир. и лирико-колоратур. сопрано в сопровожд. фп. / сост. А. И. Орфенов. – Вып. 3. – М. : Музыка, 1978.
2. Арии зарубежных композиторов [Ноты] : для лир. и лирико-колоратур. сопрано в сопровожд. фп. / сост. А. И. Орфенов. – М. : Музыка, 1978.
3. Арии, романсы и песни из репертуара А. В. Неждановой для высокого голоса в сопровожд. ф-но. – М. : Музыка, 1966.
4. Арии и романсы зарубежных композиторов из репертуара В. В. Барсовой для высокого голоса в сопр. ф-но. – М. : Гос. Муз. изд., 1960.
5. Арии, романсы и песни из репертуара Н. А. Обуховой : для меццо-сопрано в сопр. ф-но и INSTR. трио / сост. Ю. Обухов. – М. : Музыка, 1975.
6. Вокальная музыка композиторов XVI – XVIII веков. – Вып. 1. – М. : Изд. дом «Золотое руно», 2003.
7. Ваккаи Н. Практическая школа итальянского пения. – Leipzig : «Peters», 1915.
8. Вокальная музыка композиторов XVI – XVIII веков. – Вып. 1. – М. : Изд. дом «Золотое руно», 2003.
9. Зейдлер Г. Вокализы для высокого и среднего голоса. – М. : Изд. дом «Золотое руно», 2005.
10. Лютген В. Ежедневные упражнения. 20 маленьких этюдов. Для сопрано. – М., Музгиз, 1936.
11. Панофка Г. Искусство пения. 24 вокализа : для сопрано, меццо-сопрано или тенора. – М., Музгиз, 1958.

Список використаної літератури :

1. Голубев П. В. Советы молодым педагогам-вокалистам / П. В. Голубев. – М. : Музгиз, 1963. – 87 с.
2. Гонтаренко Н. Б. Сольное пение : секреты вокального мастерства : методический материал / Н. Б. Гонтаренко. – Ростов-н/Д : Феникс, 2007. – 127 с.
3. Давыдова В. А. Певческое дыхание и некоторые советы по постановке голоса / В. А. Давыдова, Д. С. Мчедлидзе. – Тбилиси : Литература да хеловнеба, 1966. – 67 с.
4. Дмитриев Л. Б. В классе профессора М. Э. Донец-Тессейер / Л. Б. Дмитриев. – М. : Музыка, 1974. – 287 с.
5. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики : учеб. пособие для муз. вузов / Л. Б. Дмитриев. – 2-е вид. – М. : Музыка, 2008. – 367 с.
6. Зданович А. П. Некоторые вопросы вокальной педагогіки / А. П. Зданович. – М. : Музыка, 1965. – 148 с.
7. Луканин Е. Е. Обучение и воспитание молодого певца / Е. Е. Луканин. – Л. : Музыка, 1977. – 159 с.
8. Люш Д. В. Развитие и сохранение певческого голоса / Д. В. Люш. – Киев : Муз. Украина, 1988. – 144 с.
9. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению : учеб. пособие для студ. пед. ин-тов / А. Г. Менабени. – М. : Просвещение, 1987. – 96 с.
10. Назаренко И. К. Искусство пения / И. К. Назаренко. – М. : Музгиз, 1968. – 621 с.

Даценко А. С. Методичні рекомендації з дисципліни «Сольний спів» для студентів спеціальності «Музичне мистецтво»

Методичні рекомендації являють собою чітко спрямоване керівництво для формування всебічно розвиненого музиканта, виконавця, артиста та викладача. Рекомендації в повному обсязі вирішують завдання з підготовки фахівців мистецького профілю.

Методичні рекомендації складено відповідно до навчальної програми дисципліни «Сольний спів» спеціальності «Музичне мистецтво» спеціалізації «Академічний спів» згідно з програмою дисципліни «Сольний спів» за спеціальністю «Музичне мистецтво» спеціалізації «Академічний вокал» (6.020204; 7.02020401) та артистичного та педагогічного досвіду укладача.

Методичні рекомендації чітко структуровано за курсами та елементами роботи. Кожен курс сформовано з індивідуальних класних занять та самостійної роботи студента. Відображено послідовну роботу над вокальними творами (вокально-технічна, акторська). Розроблено чіткі позиції із засвоєння знань та умінь відповідно до строків навчання.

Крім того, рекомендації містять чіткі критерії оцінювання залікових та екзаменаційних підсумків. Чітко вказано критерії та вимоги до складання державних іспитів.

Укладені методичні рекомендації розкривають у повному обсязі принцип викладання дисципліни «Академічний вокал», послідовно надають зміст професійних знань, умінь і навичок, що в подальшому дозволять готувати високоякісних спеціалістів: артистів та викладачів.

Ключові слова: академічний спів, оперний співак, вокальна техніка, репертуар, самостійна робота, вимоги до іспиту.

Даценко А. С. Методические рекомендации по дисциплине «Сольное пение» для студентов специальности «Музыкальное искусство»

Рекомендации в полном объеме решают задачи по подготовке специалистов художественного профиля. Методические рекомендации представляют собой четко направленное руководство для формирования всесторонне развитого музыканта, исполнителя, артиста и преподавателя.

Методические рекомендации составлены согласно с учебной программой дисциплины «Сольное пение» специальности «Музыкальное искусство» специализации «Академический вокал» (6.020204; 7.02020401), а также с артистическим и педагогическим опытом составителя. Методические рекомендации четко структурированы: по курсам и элементам работы. Каждый курс сформирован из индивидуальных классных занятий и самостоятельной работы студента. Отражена последовательная работа над вокальными произведениями (вокально-техническая, актерская). Разработаны четкие позиции по усвоению знаний и умений в соответствии со сроками обучения. Также рекомендации содержат четкие критерии оценки зачетных и экзаменационных итогов. Четко указаны критерии и требования к сдаче государственных экзаменов.

Изложенные методические рекомендации раскрывают в полном объеме принцип преподавания дисциплины «Сольное пение», последовательно даётся содержание профессиональных знаний, умений и навыков, которые в дальнейшем позволят готовить высококачественных специалистов: артистов и преподавателей.

Ключевые слова: академическое пение, оперный певец, вокальная техника, репертуар, самостоятельная работа, требования к экзамену.

Dacenko A. S. Guidelines on the Subject «Solo singing» for students of «Musical Art» Recommendations are Fully Solve the Problem by Training Artistic Profile

Guidelines are clearly aimed to guide the formation of fully developed musician, performer, artist and teacher. Guidelines drawn up in accordance with the curriculum of the discipline «Solo singing» specialty «Musical Art» specialization «Academic vocal» (6.020204; 7.02020401), as well as artistic and educational experience of the originator. Guidelines are clearly structured: for courses and work items. Each course is formed from the individual classroom and independent work of the student. Reflected consistent work on vocal works (vocal, technical, actor). Develop a clear position on the assimilation of knowledge and skills in accordance with the terms of training. The recommendations contain clear criteria for assessing credit and examination results. Clearly specify the criteria and requirements for the state examination. The above guidelines are disclosed in full the principle of teaching «Solo singing» consistently given the content of professional knowledge and skills, which will prepare the future of high-quality professionals: artists and teachers.

Key words: academic singing, opera singer, vocal technique, repertoire, self-study, the requirements for the exam.

Навчально-методичне видання

ДАЦЕНКО Андрій Сергійович

СОЛЬНИЙ СПІВ

*Методичні рекомендації для студентів
спеціальності «Музичне мистецтво»
спеціалізації «Академічний вокал»*

За редакцією автора
Комп'ютерне макетування – А. С. Даценко
Коректор – В. В. Кріт

Здано до склад. 13.05.2013 р. Підп. до друку 05.05.2013 р.
Формат 60 на 84 1/8 Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 3,55. Наклад 200 прим. Зам № 130.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. т/ф (0642) 58-03-20
e-mail: alma-mater@list.ru
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №3459 від 09.04.2009 р.